

DUCHOVNÉ CVIČENIA PRE ÚČASTNÍKOV SYNODY

P. Timothy Peter Joseph Radcliffe

6. MEDITÁCIA: „DUCH PRAVDY“

3. október 2023

Učeníci vidia Pánovu slávu a svedectvo Mojžiša a Eliáša. Teraz sa odvážia zostúpiť z vrchu a kráčať do Jeruzalema. V dnešnom evanjeliu (Lk 9, 51 – 56) ich vidíme na ceste. Stretávajú sa so Samaritánmi, ktorí ich neprijali, pretože idú do Jeruzalema. Okamžitou reakciou učeníkov je, že chcú na nich zvolať oheň z neba. Nuž, práve videli Eliáša a ten to isté urobil s Baalovými prorokmi! Pán ich však napomína. Stále totiž nepochopili, na akú cestu ich Pán vedie.

Počas nasledujúcich troch týždňov môžeme byť v pokušení privolať oheň z neba na tých, s ktorými nesúhlasíme! Naša spoločnosť je plná spaľujúceho hnevu. Pán nás však vyzýva, aby sme takéto deštruktívne pohnutky vykázali z nášho stretnutia.

Tento všadeprítomný hnev pramení zo strachu, ale my sa nemusíme báť. Pán nám prisľúbil Ducha Svätého, ktorý nás uvedie do všetkej pravdy. V noci pred svojou smrťou Ježiš povedal: „*Ešte veľa vám mám toho povedať, ale teraz by ste to nezniesli. Keď príde on, Duch pravdy, uvedie vás do plnej pravdy, lebo nebude hovoriť sám zo seba, ale bude hovoriť, čo počuje, a zvestuje vám, čo má prísť*“ (Jn 16, 12 – 13)

Nech už máme na ceste akékoľvek konflikty, isté je jedno: Duch pravdy nás uvedie do plnej pravdy. Nebude to však ľahké. Ježiš učeníkov varuje: „*Ešte veľa vám mám toho povedať, ale teraz by ste to nezniesli*“. Peter v Cézarei Filipovej nemohol zniesť, že Ježiš musí trpieť a zomrieť. V onen posledný večer pred Ježišovou smrťou Peter nemohol uniesť pravdu, že Ježiša zaprie. Byť uvedený do pravdy znamená vypočuť si veci, ktoré sú nepríjemné.

Aké sú pravdy, ktorým je dnes pre nás ťažké čeliť? Veľmi bolestivé bolo čeliť rozsahu sexuálneho zneužívania a korupcie v Cirkvi. Vyzeralo to ako nočná mora, z ktorej človek dúfa, že sa prebudí. Ale ak sa odvážime čeliť tejto hanebnej pravde, pravda nás oslobodí. Ježiš sľubuje, že „*budete žiaľit, ale váš smútok sa premení na radosť*“ (Jn 16, 20), podobne, ako po pôrodných bolestiach rodiacej ženy. Tieto dni na synode budú niekedy bolestivé, ale ak sa necháme viesť Duchom, budú to pôrodné bolesti znovuzrodenia Cirkvi.

To je naše svedectvo ponúknuté spoločnosti, ktorá tiež uteká pred pravdou. Básnik T. S. Eliot povedal: „*Ludský druh neznesie veľmi veľa reality*“¹. Smerujeme k ekologickej katastrofe, ale naši politickí vodcovia sa väčšinou tvária, že sa nič nedeje. Náš svet je ukrižovaný chudobou a násilím, ale bohaté krajiny nechcú vidieť milióny našich bratov a sestier, ktorí trpia a hľadajú domov.

Západná spoločnosť sa bojí čeliť pravde, že sme zraniteľné, smrteľné bytosti, muži a ženy z mäsa a kostí. Utekáme pred pravdou o našej telesnej existencii a tvárime sa, že si môžeme zvoliť ľubovoľnú identitu, akoby sme boli len myslou. Kultúra vyradovania znamená, že ľudia, s ktorými nesúhlasíme, musia byť umlčaní, bez hlasu na verejnosti, tak ako keď učeníci

¹ Burnt NORTON: *The Four Quarters*.

chceli privolať oheň na Samaritánov, ktorí neprijali Ježiša. Aké sú bolestné pravdy, ktorým sa naši bratia a sestry z rôznych kontinentov boja čeliť? Nie je na mne, aby som to povedal.

Ak sa odvážime pravdivo prijať, kto sme, že sme smrteľné, zraniteľné ľudské bytosti a bratia a sestry v Cirkvi, ktorá bola vždy hrdinská i skazená, potom sa budeme s autoritou prihovárať svetu, ktorý stále túži po pravde, aj keď sa bojí, že je nedosiahnuteľná. To si však vyžaduje odvahu, ktorá bola pre Akvinského *fortitudo mentis* – silou ducha vidieť veci také, aké sú, žiť v skutočnom svete. Poetka Maya Angelou povedala: „Odvaha je najdôležitejšia zo všetkých cností, pretože bez odvahy nemožno dôsledne praktizovať žiadnu inú cnosť“².

Keď sa sv. Oscar Romero vrátil domov do Salvádoru, imigračný úradník povedal: „Tam ide pravda“. Bol totiž pravdivý tvárou v tvár smrti. Keď sedel na lavičke, spýtal sa priateľa, či sa bojí smrti. Priateľ odpovedal, že nie. Romero odpovedal: „Ale ja sa bojím. Bojím sa zomrieť.“ Práve táto pravdivosť robila jeho mučenícku smrť takou krásnou. Odkedy sa pozrel na zohavené telo svojho priateľa jezuitu Rutilia, vedel, čo ho čaká. Keď ho umučili, našli jeho telo pokryté potom. Zdá sa, že videl muža, ktorý sa ho chystal zabiť, no neutiekol.

V posledný večer Ježiš varoval svojich učeníkov, že ak patria jemu, pravému viniču, budú orezaní, aby prinášali viac ovocia. Na tejto synode môžeme mať pocit, že sme orezávaní! Je to preto, aby sme prinášali viac ovocia. Môže to znamenať, že sme orezávaní od ilúzií a predsudkov, ktoré máme o sebe navzájom, orezávaní od našich obáv a priúzkych ideológií. Sme orezávaní od našej pýchy.

Jeden z mojich mladých bratov ma povzbudil, aby som v tomto momente prehovoril o sebe, hoci som váhal, či to mám urobiť. Pred niekoľkými rokmi som podstúpil rozsiahlu operáciu rakoviny čeluste. Trvala sedemnásť hodín. Päť týždňov som bol v nemocnici, nemohol som jesť ani piť. Často som bol zmätený, kde som a kto som. Bol som zbavený dôstojnosti a úplne závislý od iných ľudí aj v tých najzákladnejších potrebách. Bolo to strašné orezanie. Bolo to však aj požehnanie. V tej chvíli bezmocnosti som sa nemohol spoliehať na svoju dôležitosť, na svoje úspechy. Bol som len ďalším chorým človekom na lôžku na oddelení, ktorý nemá čo dať. Nemohol som sa ani modliť. Vtedy sa mi o niečo viac otvorili oči pre absolútne bezodplatnú, nezaslúženú Pánovu lásku. Nemohol som urobiť nič, čím by som si ju zaslúžil, a bolo úžasné, že som to nemusel robiť.

Duch je v každom z nás a spoločne nás vedie k celej pravde. Vysvätil ma veľký biskup Butler, jediný človek na Druhom vatikánskom koncile, ktorý hovoril perfektne ciceronskou latinčinou! Rád hovorieval: „Nebojme sa, že pravda môže ohroziť pravdu“³. Ak je to, čo hovorí iný, naozaj pravda, nemôže to ohroziť pravdu, ktorú si ja cením. Musím otvoriť svoje srdce a myseľ priestrannosti Božej pravdy. Ak som presvedčený, že to, čo hovorí druhý, nie je pravda, musím to, samozrejme, povedať s náležitou pokorou. Nemčina má krásne slovo *Zwischenraum*. Ak mu rozumiem, znamená to, že plnosť pravdy je v priestore medzi nami, keď sa rozprávame. Božie tajomstvo sa vždy zjavuje v prázdnych priestoroch, od prázdneho priestoru medzi krídlami cherubínov na arche zmluvy až po prázdny hrob.

Stret zdanlivo nezlučiteľných právd môže byť bolestivý a nahneváný. Spomeňme si na opis konfliktu svätého Pavla so svätým Petrom v Antiochii, ako sa uvádza v *Liste Galatánom*: „Keď prišiel Kéfas do Antiochie, zoči-voči som sa postavil proti nemu“ (2, 11). Jeden

² Maya ANGELOU: *Convocation*, Cornwell, 24. máj 2008.

³ „*Ne timeamus quod veritas veritati noceat.*“

druhému však podali ruky na znak priateľstva a Svätá stolica na oboch hľadá ako na zakladateľov! Boli zjednotení v smrti ako mučeníci.

Musíme hľadať spôsoby, ako hovoriť pravdu tak, aby ju druhý človek mohol počuť bez toho, aby sa cítil zničený. Spomeňte si na to, ako sa Peter stretol s Ježišom na brehu Tiberiadského mora v 21. kapitole Jánovho evanjelia. Posledný večer pred Ježišovou smrťou sa Peter chválil, že miluje Pána viac ako všetci ostatní. Krátko nato ho však trikrát zaprel, čo bol najhanebnejší moment v jeho živote. Na brehu mu však Ježiš nepripomína jeho zlyhanie. Jemne, možno s úsmevom, sa ho trikrát spýta: „Miluješ ma väčšmi ako títo?“ S nekonečnou jemnosťou pomáha Petrovi trikrát odvolať jeho trojnásobné zapretie. Vyzýva ho, aby čelil pravde s celou nehou lásky. Dokážeme sa navzájom vyzvať s takouto nežnou pravdivosťou?

Americká poetka Emily Dickinsonová dáva dobrú radu:

Povedz celú pravdu, no povedz ju okľukou – úspech spočíva v okľuke

Odpusťte mi, že citujem poéziu. Môže to byť ťažké ju preložiť. Poetka má na mysli, že niekedy pravda zaznie najsilnejšie vtedy, keď sa povie nepriamo, no tak, aby to ten druhý počul. Ak niekomu poviete, že je patriarchálny dinosaurus, asi mu nepomôžete! Samozrejme, aj tak to bude niekedy bolestivé. Pápež František však povedal: „Hovorte pravdu, aj keď je to nepríjemné“⁴.

Od nás všetkých si to bude vyžadovať určitú stratu kontroly. Ježiš hovorí Petrovi: „*Veru, veru, hovorím ti: Keď si bol mladší, sám si sa opásal a chodil si, kade si chcel. Ale keď zostarneš, vystrieš ruky, iný ťa opáše a povedie, kam nechceš. To povedal, aby naznačil, akou smrťou oslávi Boha*“ (Jn 21,18)

Ak bude mať synoda skôr dynamiku modlitby než parlamentu, bude od nás všetkých žiadať, aby sme sa vzdali kontroly, dokonca aby sme zomreli. Nechať Boha byť Bohom. V *Evangélii gaudium* Svätý Otec napísal: „Niet však väčšej slobody, než je tá, keď sa dáme viesť Duchom; keď sa vzdáme prepočítavania a kontrolovania a keď mu dovolíme, aby nás osvetľoval, viedol, smeroval a poháňal tam, kam on chce“ (280). Vzdať sa kontroly neznamená nerobiť nič! Pretože Cirkev bola a je do značnej miery kontrolnou štruktúrou, niekedy sú potrebné silné zásahy, aby sme nechali Ducha Svätého viesť nás tam, kam sme nikdy nepomysleli, že pôjdeme.

Máme hlboký inštinkt udržať si kontrolu, preto sa mnohí obávajú synody. Na Turíce Duch Svätý mocne zostúpil na učeníkov, ktorí boli poslaní až na kraj sveta. Namiesto toho sa však apoštoli usadili v Jeruzaleme a nechceli odísť. Až prenasledovanie im uľahčilo vyletieť z hniezda a zaviedlo ich preč z Jeruzalema! Tvrdá láska! Nad mojou kanceláriou v Santa Sabine si každý rok stavajú hniezdo lastovičky. Prišiel čas, keď ich rodičia vyhodili mladé vtáčiky z hniezda, takže museli buď letieť alebo zahynuli. Keď som sedel pri stole, videl som, ako sa snažia udržať vo vzduchu! Duch Svätý nás niekedy vyhodí z hniezda a prikáže nám letieť! Mávame v panike, ale letíme!

V Getsemanskej záhrade sa Ježiš vzdáva kontroly nad svojím životom a zveruje ho Otcovi. Nie ako ja chcem! Keď som bol mladým rehoľníkom, v komunite zostal jeden francúzsky dominikán, ktorý bol pracujúcim kňazom. Chystal sa ísť do Indie slúžiť najchudobnejším z chudobných a prišiel do Oxfordu, aby sa naučil bengáľčinu. Spýtal som sa ho, čo má v úmysle

⁴ Pápež FRANTIŠEK, 25. január 2023.

robiť: „Aký je tvoj plán?“ Odpovedal: „Ako to môžem vedieť, kým mi to nepovedia chudobní?“

Ako mladý provinciál som navštívil dominikánsky kláštor, ktorý sa blížil ku zániku. Zostali v ňom len štyri staré mnišky. Sprevádzal ma predchádzajúci provinciál Peter. Keď sme mniškam povedali, že budúcnosť kláštora sa zdá byť veľmi neistá, jedna z nich povedala: „Ale Timotej, náš drahý Pán by predsa nedopustil, aby náš kláštor zanikol?“ Peter hneď odpovedal: „Sestrička, on nechal zomrieť svojho syna“. Tak aj my môžeme nechať veci zomrieť, nie so sklamaním, ale v nádeji, že dáme priestor niečomu novému.

Sv. Dominik sa snažil odovzdať vedenie rádu bratom, pretože každý z nich dostal Ducha Svätého. Byť vedený Duchom Svätým znamená byť oslobodený od kultúry kontrolovania. V našej spoločnosti je riadenie zamerané na to, aby si človek udržal v rukách mocenské páky. Pápež sv. Ján XXIII. žartoval, že každý večer hovorí Bohu: „Pápež musí ísť teraz spať, a tak sa ty, Bože, musíš na niekoľko hodín postarať o Cirkev“. Dobre chápal, že riadiť niekedy znamená vzdať sa kontroly.

Instrumentum laboris nás vyzýva, aby sme sa prednostne zasadili za mladých. (napr. B 2.1). Každý rok si pripomíname, že Boh k nám prišiel ako dieťa, novorodenec. Dôvera v mladých je neodmysliteľnou súčasťou kresťanského vedenia. Mladí tu nie sú preto, aby zaujali miesta nás starých, ale aby robili to, čo si my nevieme predstaviť. Keď svätý Dominik poslal svojich mladých novicov kázať, niektorí mnísi ho varovali, že ich stratí. Dominik im odpovedal: „Viem určite, že moji mladí vyjdú a vrátia sa, budú vyslaní a vrátia sa; ale vaši mladí budú držaní pod zámkom a stále budú vychádzať“⁵.

Byť vedený Duchom do celej pravdy znamená odpútať sa od prítomnosti a dôverovať, že Duch splodí nové inštitúcie, nové formy kresťanského života, nové služby. Počas posledných dvoch tisícročí Duch Svätý pôsobil pri vytváraní nových spôsobov ako byť Cirkvou, od púštnych otcov a matiek až po mnišske rády v trinástom storočí – dokonca aj jezuitov počas protireformácie! – a tiež pri vzniku nových cirkevných hnutí v minulom storočí. Musíme nechať Ducha Svätého tvorivo pôsobiť uprostred nás novými spôsobmi, ktorými môžeme byť Cirkvou a ktoré sme si doteraz nevedeli predstaviť, ale mladí možno áno! „Počúvajte ho!“, povedal hlas na vrchu. To zahŕňa počúvať aj mladých, v ktorých žije a hovorí Pán (Mt 11, 28).

Ako sme videli, byť vedený k pravde nie je *len* vecou racionálnych argumentov. Nie sme len mozgy. Jedni pred druhými sa otvárame, odhaľujeme, kým sme, našu zraniteľnú ľudskosť. Svätý Tomáš Akvinský miloval Aristotelov výrok, že „*Anima est quodammodo omnia*“ („Duša je v istom zmysle všetkým“). Hlboko sa poznávame tým, že otvárame svoje bytie inému. Nechávame sa dotknúť a zmeniť stretnutím s druhým. Plnosť pravdy, do ktorej nás vedie Duch Svätý, nie je nezaujatým poznaním, ktorým skúmame zďiaľky. Je to viac než len propozíčné poznanie. Je neoddeliteľné od premieňajúcej lásky (IL A 1.27). Dominikánska cesta spočíva v tom, že prostredníctvom poznania prichádzame k láske. Františkánsky spôsob je, že milovaním prichádzame k poznaniu. Oboje je pravdivé.

Tajomstvo, ku ktorému sme vedení, je láska, ktorá je bez akéhokolvek súperenia. Všetko, čo má Otec, je dané Synovi a Duchu Svätému. Dokonca aj rovnosť. Mať účasť na Božom živote znamená byť oslobodený od všetkej rivality a súťaživosti. Je to táto istá božská láska, oslobodená od všetkej rivality, ktorou by sme sa mali počas tejto synody navzájom milovať.

⁵ S. TUGWELL, OP (ed.): *Early Dominicans: selected writings*, Ramsey N.J., 1982, p. 91.

Svätý Ján napísal: „*Ak niekto povie: ‚Milujem Boha,‘ a nenávidí svojho brata, je luhár. Ved’ kto nemiluje brata, ktorého vidí, nemôže milovať Boha, ktorého nevidí*“ (1 Jn 4, 20).

Cesta k plnosti pravdy je neoddeliteľná od snahy učiť sa milovať. K hlbokej zmene dôjde len vtedy, ak sa úsilie o pochopenie Pánovej vôle prepletie akoby v dvojitej špirále s úsilím naučiť sa milovať tých, ktorých považujeme za komplikovaných. To bude ťažké sprostredkovať ľuďom, ktorí tu nie sú. Naozaj všetci títo ľudia prešli takú dlhú cestu spojenú s veľkou námahou len preto, aby sa mali radi? Praktické rozhodnutia sú samozrejme nevyhnutné a nutné. Musia však vychádzať z osobnej a komunitnej premeny toho, kým sme, inak sú len administratívnym úkonom.

Predstavte si radosť z toho, že sme oslobodení od akejkoľvek vzájomnej konkurencie, takže ak majú laici silnejší hlas, neznamená to, že biskupi ho stratili, alebo ak sa viac autority dostane ženám, neznamená to, že muži jej majú menej, alebo ak sa viac uznania dostane našim africkým bratom a sestrám, neuberá to na autorite Cirkvi v Ázii alebo na Západe.

Žiada si to od každého z nás hlbokú pokoru, keď s dôverou čakáme na Božie dary. Simone Weilová bola francúzska židovská mystička, ktorá zomrela v roku 1943 a ktorá na svojej ceste za pravdou dospela k výroku: „Verím v Boha, Trojicu, vykúpenie, Eucharistiu a učenie evanjelia“⁶. Napísala, že „najvzácnejšie dary nezískame tým, že ich ideme hľadať, ale tým, že na ne čakáme... Tento spôsob hľadania je v prvom rade o pozornosti. Duša sa vyprázdňuje od všetkého vlastného obsahu, aby prijala človeka, na ktorého hľadá, takého, aký je, v celej jeho pravde“⁷.

Ak sa necháme viesť Duchom pravdy, nepochybne sa budeme dohadovať. Niekedy to bude bolestné. Budú sa vyskytovať pravdy, ktorým by sme radšej nechceli čeliť. Ale budeme vedení o niečo hlbšie do tajomstva Božej lásky a spoznáme takú radosť, že nám ľudia budú závidieť, že sme tu, a budú túžiť zúčastniť sa na ďalšom zasadaní synody!

⁶ S. PÉTREMENT: *La vita di Simone Weil*, Adelphi, Milano, 2010, p. 646.

⁷ S. WEIL: *Waiting on God*. Trans. Emma Crauford, London, 1959, p. 169.